

Granica – od bariery do płaszczyzny kontaktu

dr Paweł Wais

Dyrektor Departamentu Rozwoju Regionalnego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podkarpackiego

Bycie wschodnią rubieżą Unii Europejskiej silnie definiuje politykę rozwojową Podkarpacia. Nikt do tej pory nie zakładał, że – w ciągu najbliższych dekad – sytuacja ta ulegnie zmianie. Agresja Rosji na Ukrainę radykalnie przeformułowała tę sytuację. Okazuje się, że z bariery granica może stać płaszczyzną kontaktu i gospodarczego rozwoju. Już teraz – w związku z niemożnością wykorzystania portów czarnomorskich przez naszego wschodniego sąsiada, szlak przez Polskę, czyli – w dużej mierze – Podkarpacie jawi się jako najlepsza alternatywa. Skorzystanie z tej szansy będzie wymagało jednak ogromnych wydatków na infrastrukturę – w tym przede wszystkim kolej.

Województwo podkarpackie, jest regionem leżącym przy granicy Polski z Ukrainą, która jest jednocześnie wschodnią granicą zewnętrzną Unii Europejskiej. Fakt ten ma istotne znaczenie z punktu widzenia uwarunkowań prowadzonej przez władze regionalne polityki rozwoju, a przygraniczne położenie determinuje stawiane cele rozwojowe i wskazywane działania. Podobnie, jak w dokumentach europejskich i krajowych, w dotychczasowych analizach i przyjmowanych strategiach, zakładano, iż granica z Ukrainą pozostanie zewnętrzną granicą UE w perspektywie co najmniej dwóch dekad.

Województwo podkarpackie, jest regionem leżącym przy granicy Polski z Ukrainą, która jest jednocześnie wschodnią granicą zewnętrzną Unii Europejskiej. Fakt ten ma to istotne znaczenie dla regionalnej polityki rozwoju.

Tymczasem, agresja Rosji na Ukrainę, która rozpoczęła się w dniu 24 lutego 2022 r., wywołała lawinę zmian, których efekty, z pewnością, dzisiaj nie są jeszcze w pełni możliwe do oszacowania. W pierwszej kolejności, pokazała, iż to właśnie Polska i Polacy są dla narodu ukraińskiego najbliższymi i najbardziej wrażliwymi przyjaciółmi, gotowymi nieść pomoc i wsparcie. Szczególną rolę w tym zakresie odegrały relacje z bezpośrednimi sąsiadami, wspólnotami samorządowymi z województw przygranicznych, w tym z województwa podkarpackiego.

Wydaje się też, że wojna z Rosją w sposób ostateczny wyznaczyła dla Ukrainy kierunek dążeń do integracji z Unią Europejską. Aspiracje prozachodnie Ukrainy spotkały się z życzliwą akceptacją ze strony UE, co jednak nie oznacza natychmiastowej integracji. Biorąc pod uwagę sytuację panującą w wielu obszarach tego

państwa, w tym w gospodarce, prawodawstwie czy polityce, konieczne wydaje się dostosowanie tychże do standardów i uwarunkowań prawnych obowiązujących we Wspólnocie. Mając w pamięci akcesję Polski oraz pozostałych państw Europy Środkowej i Wschodniej do Unii, wiadomym jest iż nie będzie to proces łatwy i szybki. Dlatego, zauważając jednoznacznie wyrażaną wolę obu stron, należy przyjąć, iż jest to bardzo początkowy etap wzajemnego otwarcia. Status kraju kandydującego do UE – jaki przywódcy krajów członkowskich przyznali Ukrainie na szczycie Rady Europejskiej 23 czerwca br. – stanowi ważny, ale jednak dopiero pierwszy krok na drodze do pełnej integracji.

Z perspektywy województwa podkarpackiego, obecna sytuacja w Ukrainie, powoduje konieczność reagowania na wywołany przez wojnę napływ uchodźców. Ważne są także problemy rodzimych przedsiębiorców, głównie z branży turystycznej, która odczuwa zmniejszoną liczbę osób odwiedzających nasz region – wybierane są bardziej bezpieczne – w subiektywnym odczuciu – destynacje. Wymaga to także przemyślenia, jak ta nowa sytuacja wpłynie na możliwości rozwoju regionu.

W pierwszej kolejności, warto zauważyć, że zmienia się spojrzenie na samą granicę. Dotychczas była ona postrzegana głównie jako bariera, obecnie zaczyna być odbierana jako płaszczyzna kontaktu. Dlatego bardzo istotne znaczenia ma ilość przejść granicznych, ich dostępność i infrastruktura oraz jakość transgranicznych powiązań transportowych.

Warto zauważyć, że zmienia się spojrzenie na samą granicę. Dotychczas była ona postrzegana głównie jako bariera, obecnie zaczyna być odbierana jako płaszczyzna kontaktu.

Województwo podkarpackie graniczy z dwoma obwodami Ukrainy: lwowskim oraz zakarpacim. Przejścia graniczne, drogowe, kolejowe, funkcjonują jedynie na granicy z obwodem lwowskim. W przypadku obwodu zakarpackiego, granica przebiega w trudnym, górskim terenie Bieszczadów i nie funkcjonuje tutaj żadne przejście graniczne, chociaż prowadzone były zabiegi o uruchomienie sezonowego przejścia granicznego w Wołosatym. Zarówno konieczność dostarczania pomocy dla walczącej Ukrainy jak i napływ uchodźców (do czerwca br. poprzez granicę z województwem podkarpackim przeszło 2 366 913 osób), potwierdziły, że liczba przejść granicznych nie jest wystarczająca. Do czterech drogowych oraz trzech kolejowych – funkcjonujących obecnie w województwie podkarpackim, muszą zostać dołączone kolejne.

Należy podkreślić, że strona polska, w tym przedstawiciele władz samorządowych podkarpacia, zabiegali wielokrotnie o tworzenie nowych przejść granicznych, jednakże nie zawsze znajdowało to zrozumienie u partnerów, a sam proces budowy trwał wiele lat. Obecnie, ze strony Ukrainy wyrażane są potrzeby rozbudowy istniejącej oraz tworzenia nowej infrastruktury przejść granicznych, co mając na uwadze przyszłe członkostwo Ukrainy w Unii Europejskiej, wydaje się być konieczne.

Zachodnie obwody Ukrainy, w tym graniczące z województwem podkarpackim, muszą się obecnie mierzyć z bardzo poważnymi wyzwaniami. Większość ludności, która opuściła zagrożone walkami obszary, przeniosła się do zachodnich obwodów pozostając na terenie Ukrainy. Przykładowo, władze obwodu zakarpackiego podają, iż na ponad milion własnych mieszkańców mają obecnie ok. 400 tys. uchodźców, którym trzeba zapewnić godne warunki życia. Pomoc humanitarna, która płynie z Polski, jest w tych warunkach nie do przecenienia, co podkreśla strona ukraińska. Jednocześnie bardzo ważne jest zapewnienie sprawnej dystrybucji środków pomocy dla potrzebujących, a sytuacja ta powoduje, iż braki w infrastrukturze stają się szczególnie widoczne.

Również wiele ukraińskich firm przeniosło swoją działalność do zachodniej części Ukrainy i obecnie boryka się z problemami niewydolnej infrastruktury, która blokuje możliwości wykorzystania potencjału gospodarczego. Warto podkreślić, że kluczową rolę w eksporcie produktów ukraińskich sektorów rolnictwa i przemysłu odgrywały porty czarnomorskie, które w obecnej sytuacji nie mogą być wykorzystywane.

Powoduje to u partnerów ukraińskich konieczność poszukiwania i udrażniania alternatywnych linii komunikacyjnych, którymi ich produkty będą mogły trafiać na rynki zewnętrzne. W tym kontekście kierunek zachodni, poprzez Polskę, jawi się jako jedna z ważnych alternatyw.

W związku z niemożnością wykorzystania portów czarnomorskich przez Ukrainę kierunek zachodni, poprzez Polskę, jawi się jako jedna z ważnych alternatyw. Województwo podkarpackie, jako pomost między Ukrainą a rynkami zewnętrznymi ma tutaj do odegrania bardzo ważną rolę.

Województwo podkarpackie, jako pomost między Ukrainą a rynkami zewnętrznymi ma tutaj do odegrania bardzo ważną rolę. Jako przykład, można wskazać, iż obecnie Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka stał się głównym hubem logistycznym dla pomocy kierowanej do Ukrainy. Warto podkreślić, że jest to port regionalny, co wskazuje iż rola portów regionalnych jest ważna, a utrzymywanie sieci lotnisk regionalnych ma charakter strategiczny. Jednocześnie, obecna sytuacja wyraźnie wskazuje, że konieczne jest wzmocnienie powiązań kolejowych i drogowych pomiędzy Polską a Ukrainą. Znaczenie powiązań kolejowych, zostało potwierdzone w czasie nasilonej fali uchodźców, których udało się przewieźć wykorzystując istniejące połączenia kolejowe. W tym czasie z inicjatywy samorządu województwa, przywrócono możliwość połączenia kolejowego na linii 108 do przejścia granicznego Krościenko – Chyrów.

Mając na uwadze konieczność rozwiązania obecnych problemów z transportem towarów z Ukrainy, jak również biorąc pod uwagę przyszłe potrzeby rozwijających się powiązań gospodarczych Ukrainy z Unią Europejską, należy wyraźnie podkreślić konieczność rozwoju powiązań kolejowych. W tym miejscu trzeba wskazać problem niekompatybilności torów po polskiej i ukraińskiej (tor szeroki) stronie. Dlatego, bardzo duże znaczenie mają istniejące w województwie cztery terminale intermodalne, umożliwiające połączenie z torem szerokim oraz biegnące po stronie polskiej linie szerokotorowe, w tym Linia Hutnicza Szerokotorowa. Niestety, stan infrastruktury kolejowej normalnotorowej, po stronie ukraińskiej jest zły, a wiele jej odcinków, wymaga odbudowy. Partnerzy ukraińscy obecnie deklarują chęć poprawy tej infrastruktury. Szkoda jednak, że wcześniejsze apele płynące ze strony polskiej nie znajdowały zrozumienia. Należy mieć nadzieję, że te ewidentne luki w infrastrukturze uda się wypełnić, jednak będzie to wymagało czasu oraz nakładów finansowych. Mając powyższe na uwadze, władze samorządu województwa podkarpackiego, wspólnie z partnerami ukraińskimi, zgłaszają przedstawicielom Komisji Europejskiej koncepcję utworzenia funduszu dedykowanego finansowaniu powstania niezbędnych powiązań infrastrukturalnych pomiędzy Ukrainą a Unią Europejską.

Nie wiadomo, jak długo będzie trwała wojna pomiędzy Rosją a Ukrainą oraz jaki będzie jej ostateczny rezultat. Z pewnością potrzebna będzie jednak odbudowa infrastruktury i potencjału gospodarczego Ukrainy. Już dzisiaj, ze strony przedsiębiorstw, widoczne jest zainteresowanie lokalizacjami w obszarze bezpośredniego sąsiedztwa z Ukrainą. Jest to szansa dla województw Polski Wschodniej, ale konieczne jest tutaj posiadanie infrastruktury umożliwiającej lokowanie firm.

Wydaje się, że obrany przez Ukrainę kurs na integrację ze strukturami Unii Europejskiej, jak też wzrost powiązań gospodarczych, będzie powodował konieczność integracji i rozwoju infrastruktury, a województwo podkarpackie będzie miejscem gdzie te połączenia będą intensywnie rozwijane. Należy także brać pod uwagę szerszy kontekst powiązań infrastrukturalnych w Europie Środkowo-Wschodniej, w tym, w ramach korytarza transportowego Północ-Południe, którego ważnym elementem jest budowana w Polsce Via Carpathia. Ta nowa, wertykalna oś rozwoju, z pewnością spowoduje rozwój powiązań horyzontalnych. Trzeba dostrzec szanse, jakie stwarzają w tej części Europy działania w ramach Inicjatywy Trójmorza oraz aktywność wspólnot regionalnych na rzecz utworzenia strategii makroregionalnej dla obszaru Karpat. Wszystko to powoduje, konieczność wzmocnienia powiązań infrastrukturalnych, które umożliwią integrację społeczeństw i gospodarek.

”

Wydaje się, że obrany przez Ukrainę kurs na integrację ze strukturami Unii Europejskiej, jak też wzrost powiązań gospodarczych, będzie powodował konieczność integracji i rozwoju infrastruktury, a województwo podkarpackie będzie miejscem gdzie te połączenia będą intensywnie rozwijane.

O autorze

Dr **Paweł Wais** – Dyrektor Departamentu Rozwoju Regionalnego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie. Odpowiada za programowanie strategiczne na poziomie województwa, realizację zadań w zakresie wspierania rozwoju gospodarczego i innowacyjności, a także obsługi inwestorów. Z samorządem województwa związany od 1999 r.

Partnerzy

SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

GDAŃSK

Pomorski Fundusz Rozwoju
sp. z o.o. z siedzibą w Gdańsku

Spółka Samorządu
Województwa Pomorskiego

Więcej niż spawanie

Partnerzy numeru

Ministerstwo
Funduszy
i Polityki Regionalnej

20 lat
dla Polski
**ZWIĄZEK WOJEWÓDZTW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Mazowsze.
serce Polski

PODKARPACKIE
przestrzeń otwarta

WOJEWÓDZTWO
OPOLSKIE

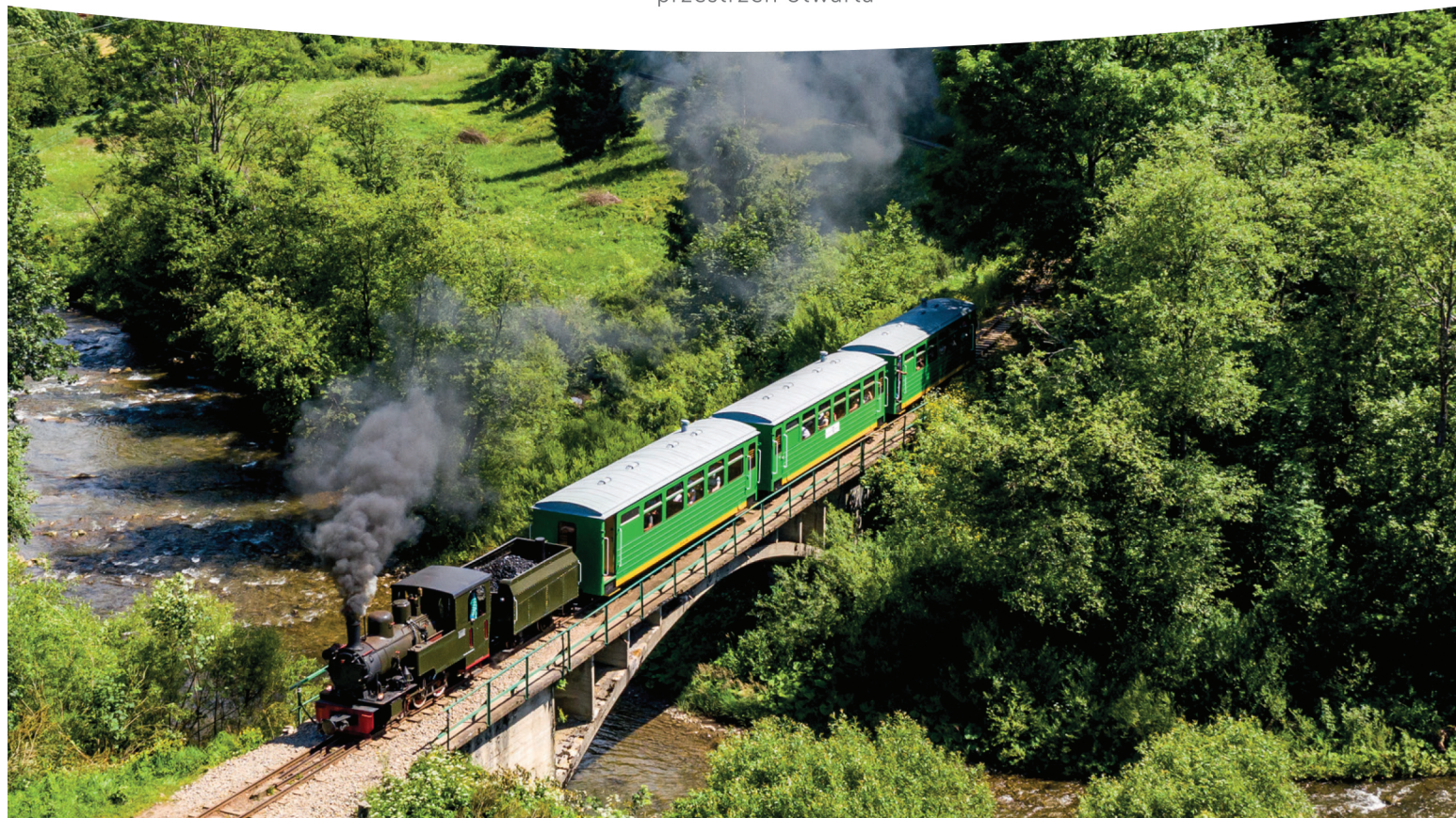
Lubuskie
Warte zachodu

**WARMIA
MAZURY**

OLIVIA
CENTRE

Podkarpackie - przestrzeń otwarta

Podkarpackie – brama Unii Europejskiej, przestrzeń nowoczesnej gospodarki, nieskażonej przyrody i bogatej kultury. Innowacyjne technologie lotnictwa, informatyki czy motoryzacji sąsiadują tu z obszarami aktywnego wypoczynku, kulinarnych doznań i górskiej przygody.

Na odwiedzających nasz region czekają niesamowite i unikatowe atrakcje. Wśród nich Jezioro Solińskie, Bieszczadzka Kolejka Leśna, czy jeden z największych i najpiękniejszych w Europie skansenów – Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku. Architektonicznymi peretkami kulturowej mozaiki Podkarpacia są także drewniane świątynie wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Na szczególną uwagę zasługują podkarpackie zamki: w Łańcucie, Kraszynie i Baranowie Sandomierskim, uznawane za jedne z najpiękniejszych w Polsce.

Czyste powietrze, zdrowa żywność oraz walory przyrodnicze czynią z regionu znakomitą przestrzeń do życia. Poznaj Podkarpackie i przekonaj się sam!

Pomorski Thinkletter nr 2(9)/2022

Polskie regiony wobec nowej rzeczywistości

Na jakie wyzwania muszą znaleźć odpowiedź samorządy wojewódzkie w turbulentnych czasach?

Co dla polskich regionów oznacza wojna w Ukrainie?

Jakie zmiany przyniosą depopulacja i migracje?

Dlaczego i w którą stronę ewoluuje polityka UE wobec regionów?

Czy transformacja energetyczno-klimatyczna może być szansą wybiecia się na podmiotowy rozwój?

E-wydanie publikacji „Polskie regiony wobec nowej rzeczywistości” można pobrać [tutaj](#).

POMORSKI
KONGRES
OBYWATELSKI

Pomorski Thinkletter to nowy jakościowo **hub komunikacyjny** wokół wyzwań rozwojowych Pomorza i Polski zainicjowany oraz wydawany przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (z siedzibą w Gdańsku) w ramach Pomorskiego Kongresu Obywatelskiego.

Zależy nam, aby Pomorski Thinkletter był przestrzenią skupiającą przedstawicieli różnych sektorów i branż – zarówno osoby zaangażowane społecznie, jak i sektor nauki, biznesu czy administracji. Chcemy aby była to agora wielostronnej dyskusji, wymiany doświadczeń oraz uspoźniania perspektyw.

Zachęcamy do **zapisania się do grona stałych odbiorców**, aby informację o nowych wydaniach otrzymywać bezpośrednio na adres e-mail. Subskrypcja jest **bezpłatna**.

Dotychczas opublikowane numery:

- 1/2020 **Pomorskie miasta wobec pandemii i wyzwań klimatycznych**
- 2/2020 **Stawka i oblicza cyfryzacji**
- 3/2020 **Siła lokalności dla budowy Europejskiego Zielonego Ładu**
- 1/2021 **Siła sąsiedztwa i lokalności dla budowy lepszej Polski**
- 2/2021 **Drogi do innowacyjnych regionów i Polski**
- 3/2021 **Sens i drogi do Zielonego Ładu**
- 4/2021 **Człowiek vs. algorytm i sztuczna inteligencja – kto kogo zaprogramuje?**
- 1/2022 **Jaka logika rozwoju miast?**

Wszystkie numery w wygodnym formacie PDF można pobrać na stronie www.kongresobywatelski.pl